

הלכות בבורים פרק ט

א. מצות עשה לתן כל זובח בהמה טהורה לכוהן הזרוע והלחיים והקבה, שנאמר "וזה יהיה משפט הכהנים . . .". (דברים יח, ג); ואלו הם הנקראים מתנות בכל מקום. ומצוה זו נוהגת תמיד, בין בפני הבית בין שלא בפני הבית; ובכל מקום, בין בארץ בין בחוצה לארץ; ובחלין, אבל לא במקדשין.

ב. כל הקדשים שקדם מום קבוע להקדשן, ונפדו חיבין במתנות; ואם קדם מום עובר להקדשן, או שהקדישן תמימים ואחר כך נלד בהם מום, ונפדו הרי אלו פטורין מן המתנות.

ג. ספק בכור, חיב במתנות מכל צד: אם בכור הוא, כלו לכוהן; ואם אינו בכור, מתנותיו לכוהן. ואם נסתפק בשנים, ולקח הכוהן האחד מספק הרי השני פטור מן המתנות: עשו אותו כמי שזכה בו הכוהן, ונתנו במומו לבעליו. אבל ספק המעשר פטור מכל מקום, שהמוציא מחברו עליו הראיה.

ד. בהמת קדשים שנפסלה במומה ואינה חיבת במתנות, שנתערבה בבהמות אחרות, אפלו אחת במאה בזמן שכל בהמה מהן לאחד, כלן פטורין: שכל אחד ואחד ספק, והמוציא מחברו עליו הראיה. היה אחד הוא השוחט את כלם, פוטר מתנות אחת מהן בלבד.

ה. אין חיב במתנות אלא בהמה טהורה בלבד, "אם-שור אם-שה" (דברים יח, ג). כלאים הבא מפיכש ועז, חיב במתנות; והכוי אף על פי שהוא ספק, מפרישין ממנו כל המתנות. צבי הבא על העז וילדה, הולד חיב בחצי מתנות "אם-שה", אפלו מקצת שה; אבל תיש הבא על הצביה, הולד פטור מן המתנות.

ו. אחד השוחט לאכילת אדם, או השוחט לאכילת גויים, או לאכילת הכלבים, או לרפואה חיב במתנות. בהמת השתפין חיבת, שנאמר "זבחי הזבח" (דברים יח, ג). הלוקח בהמה מפרות שביעית, חיבת במתנות.

ז. כוהנים ולוויים פטורים מן המתנות, שנאמר "מאת העם" (דברים יח, ג): וספק הם הלויים, אם הם בכלל העם או אינן; לפיכך אין נוטלין מהם ואם נטל הכוהן, לא יחזיר. במה דברים אמורים, בשוחט לעצמו. אבל כוהן טבח ששוחט ומוכר בשוק, ממתינין לו שתיים שלוש שבתות; מכאן ואלף מוציאין ממנו המתנות, ונותנין אותם לכוהנים אחרים. ואם קבע בית מטבחים למכר אין ממתינין לו, אלא מוציאין ממנו מיד; ואם נמנע מלתן, מנדין אותו עד שיתן.

ח. השוחט לנכרי ולכוהן, פטור מן המתנות; והמשתתף עם הכוהן צריך שירשם חלקו, כדי שיניח המתנות בחלק הכוהן: שאם לא עין חלקו חיב במתנות, מפני שאין הכל יודעין שהכוהן שתף לו. לפיכך אם היה הכוהן עומד עמו במטבחים, ונושא ונותן עמו אין צריך לרשם. והמשתתף עם הנכרי, אינו צריך לרשם שסתם גוי מרבה דברים, ומודיע לכל שהוא שתף: ואף על פי שאינו עמו, בשעת מכירה.

ט. התנה עמו הכוהן שהוא שתף חוץ מן המתנות, הרי המתנות לכוהן: כיון שאמר לו חוץ, הרי שיר לו הכוהן חלק במתנות; ולפיכך הם שלו. אבל אם אמר לו הכוהן, על מנת

שֶׁהַמִּתְנֻת שְׁלִי הָרִי הַמִּתְנֻת שְׁלֹזָה הַיִּשְׂרָאֵלִי, וְנוֹתֵנָן לְכָל כּוֹהֵן שְׂרִירָצָה: אֵף עַל פִּי שֶׁהַתְנָה עִמּוֹ שֶׁהֵן שְׁלוֹ, לֹא נִפְטָר מִן הַמִּתְנֻת שֶׁהָאוֹמֵר עַל מִנֵּת, לֹא שִׁיר לוֹ בַּעֲצָמָן שֶׁלִּמִּתְנֻת כָּלוּם, וְהוֹאִיל וְלֹא שִׁיר לוֹ בָּהֶן שְׁתַּפּוֹת, לֹא קָנָה אוֹתָן בְּתַנָּאֵי זֶה.

י. הִיָּה הַכּוֹהֵן שֶׁתֵּף בְּרָאשׁ, פָּטוֹר מִן הַלָּחִי; שֶׁתֵּף בֵּיד, פָּטוֹר מִן הַזְרוּעַ; שֶׁתֵּף בְּבִנֵּי מַעִים, פָּטוֹר מִן הַקֶּבֶה. אָמַר לוֹ הַכּוֹהֵן הָרִי הַבְּהֵמָה כָּלָה שְׁלִי וְהָרָאשׁ שְׁלֹךְ חֵיב בַּלָּחִי, שֶׁדָּבָר הַחֵיב הָרִי הוּא שְׁלִישִׁי־רָאֵל.

יא. גֵּר שֶׁנִּתְגִּיר, וְהִיתָה לוֹ בְּהֵמָה שְׁחוּטָה אִם נִשְׁחָטָה עַד שֶׁלֹא נִתְגִּיר, פָּטוֹר; וְאִם נִשְׁחָטָה אַחֵר שֶׁנִּתְגִּיר, חֵיב. וְאִם סָפַק פָּטוֹר, שֶׁהַמוֹצִיא מִחֲבֵרוֹ עָלָיו הִרְאִיָּה.

יב. בְּהֵמָה שֶׁלֹא הוֹרְמוּ מִתְנֻתֶיהָ מִתֵּר לֶאֱכֹל מִמֶּנָּה, שְׂאִינָה דוֹמָה לְטָבֵל: שֶׁהָרִי מִתְנֻת כֶּהֱנָה מִבְּדִלִין. וְהַמִּתְנֻת עֲצָמָן, אָסוּר לְיִשְׂרָאֵל לֶאֱכֹלָן אֲלֹא בְרִשּׁוֹת כּוֹהֵן. עֶבֶר וְאֶכְלָן, אוֹ הַזִּיקָן, אוֹ מִכָּרֶן אֵינוֹ חֵיב לְשֵׁלֶם, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִמוֹן שְׂאִין לוֹ תוֹבֵעַ יָדוּעַ. וְהַקּוֹנֶה אוֹתָם אֵף עַל פִּי שְׂאִינוֹ רִשְׁאֵי הָרִי זֶה מִתֵּר לֶאֱכֹלָן, מִפְּנֵי שֶׁמִּתְנֻת כֶּהֱנָה נִגְזְלוֹת.

יג. אָמַר לְטָבַח מִכֹּר לִי בְנֵי מַעִים שְׁלִפְרָה, וְהָיוּ בָּהּ מִתְנֻת נוֹתֵנָן לְכּוֹהֵן, וְאֵינוֹ מִנְפָּה לוֹ מִן הַדָּמִים; לְקַחֵם מִמֶּנּוּ בְּמִשְׁקָל נוֹתֵנָם לְכּוֹהֵן, וּמִנְפָּה לְטָבַח מִן הַדָּמִים. הַמִּשְׁלַח בְּשִׁיר לַחֲבֵרוֹ, וְהָיוּ בּוֹ מִתְנֻת אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ שְׂמָא עֶבֶר זֶה וְגִזְלָן.

יד. מְקוֹם שְׂאִין בּוֹ כּוֹהֵן מַעֲלָה הַמִּתְנֻת בְּדָמִים, וְאֶכְלָן: מִפְּנֵי הַפֶּסֶד כּוֹהֵן. וַיִּתֵּן הַדָּמִים לְכָל כּוֹהֵן שְׂרִירָצָה.

טו. הָרוּצָה לִתֵּן הַמִּתְנֻת לְכּוֹהֵן אֶחָד, נוֹתֵן; וְאִם רָצָה לְחַלֵּק אוֹתָן לֹא יִתֵּן חֲצִי קֶבֶה לְאֶחָד אוֹ חֲצִי זְרוּעַ לְאֶחָד, אֲלֹא זְרוּעַ לְאֶחָד וְקֶבֶה לְאֶחָד וּלְחֵיִים לְשֵׁנִים: שֶׁנֶּאֱמַר "תִּתֵּן-לוֹ" (ראה דברים יח, ג-ד), שִׁיְהִיָּה בָּהּ כְּדֵי מִתְנָה. וְאִם הָיוּ שְׁלִשׁוֹר, חוֹלֵק אוֹתָן חֲתֻכּוֹת חֲתֻכּוֹת וְהוּא שִׁיְהִיָּה בְּכָל חֲתֻכָּה, כְּדֵי מִתְנָה.

טז. אֵיזָה הוּא הַזְרוּעַ זֶה זְרוּעַ שְׁלִימִין מִן הַפָּרָק שֶׁלֹא רִכְבָּה עַד כֶּף שְׁלִיד, שֶׁהֵן שְׁנֵי אֲבָרִים זֶה מַעֲרָה בָּזָה. וְהַלָּחִיִּים מִן הַפָּרָק שְׁלִלָּחִי וְעַד פִּיקָה שְׁלִגְרָגְרָת, שֶׁהִיא טַבַּעַת גְּדוּלָּה, עִם הַלָּשׁוֹן שְׂבִינִיָּה; הַכָּל לְכּוֹהֵן.

יז. אֵין מוֹלְגִין אוֹתָן, וְאֵין מִפְּשִׁיטִין אוֹתָן אֲלֹא יִנָּתְנוּ לוֹ בַּעֲוֹרָן וּבְצִמְרָן. וְהַקֶּבֶה, בַּחֲלָב שְׁעָלֶיהָ; וּכְבֹר נִהְגוּ הַכּוֹהֲנִים, לְהַנִּיחַ חֲלָב הַקֶּבֶה לְבָעָלִים.

יח. הַכּוֹהֲנֵת אוֹכֶלֶת הַמִּתְנֻת, אֵף עַל פִּי שֶׁהִיא נִשְׁוֹאָה לְיִשְׂרָאֵל מִפְּנֵי שְׂאִין בָּהֶן קִדְּשָׁה; וְלֹא עוֹד, אֲלֹא הִבְעֵל אוֹכֵל מִתְנֻת בְּגִלְל אֲשֶׁתוֹ. אֲבָל חֲלָלָה אֵינָה אוֹכֶלֶת, שְׂאִין חֲלָלִים בְּכָלֵל כּוֹהֲנִים. וְאִם רָצָה הַכּוֹהֵן לְמַכּוֹר הַמִּתְנֻת, אוֹ לִתֵּן בְּמִתְנָה אֶפְלוֹ לַגּוֹי, אוֹ לְהַאֲכִילָם לְכָלְבִּים מֵאֲכִיל, שְׂאִין בָּהֶן קִדְּשָׁה כָּלֵל.

יט. כּוֹהֵן שֶׁהָיוּ לוֹ חֲבֵרִים שְׁנוּתִנִּים לוֹ הַמִּתְנֻת אִם רָצָה לְזַכּוֹת בָּהֶן לְיִשְׂרָאֵל חֲבֵרוֹ הָרִי זֶה מְזַכֶּה לוֹ בָּהֶן, וְאֵף עַל פִּי שֶׁלֹא בָּאוּ לִידּוֹ; וְהָיוּ אוֹתָם הַחֲבֵרִים זוֹבְחִים וְנוֹתְנִין הַמִּתְנֻת לָזֶה הַיִּשְׂרָאֵלִי שְׁזָכָה בָּהֶן: וְהוּא שִׁיְהִיָּה הַיִּשְׂרָאֵלִי זֶה בְּדַחַק, וְאֵין לוֹ לְקַנּוֹת בְּשִׁיר; וְהִיָּה הַכּוֹהֵן שְׁזָכָה לוֹ חֲבֵרוֹ. אֲבָל אִם הִיָּה

הַכּוֹהֵן שֶׁמָּשׂוּ שְׁלִישְׁרָאֵל זֶה, או שְׁכִירוֹ וּלְקִיטּוֹ אֵינוֹ מְזַכֶּה לוֹ,
עַד שֶׁיָּבֹאוּ לְיָדוֹ: שְׂמָא יִזְכֶּה בְּעַל כָּרְחוֹ.

ב. לֹא יַחֲטֹף הַכּוֹהֵן מִתְּנוּתָיו, וְלֹא יִשְׁאַל בְּפִיו; אֲלֵא אִם
נָתַנוּ בְּכָבוֹד, נוֹטֵל. וּבְזֶמֶן שֶׁהֵם רַבִּים בְּבֵית הַמִּטְבָּחִים הַצְּנוּעִים
מוֹשְׁכִין יְדֵיהֶם, וְהַגְרָגְרָנִים נוֹטְלִין; וְאִם הָיָה כּוֹהֵן צָנוֹעַ, וְאִין
מִפִּירִין אוֹתוֹ שֶׁהוּא כּוֹהֵן הָרִי זֶה נוֹטֵל, כְּדִי שִׁיּוּדַע לְכָל שֶׁהוּא
כּוֹהֵן. וְאִין הַכּוֹהֲנִים אוֹכְלִין הַמִּתְּנוּת אֲלֵא צָלִי בְּחֶרֶדֶל שֶׁנֶּאֱמַר
”לְמַשְׁחָה בָּהֶם” (שְׁמוֹת כט, כט; וְרָאָה בַּמִּדְבָּר יח, ח), כְּדֶרֶךְ שֶׁהַמְּלָכִים
אוֹכְלִים.